

Pretului

pentru Sibiu pe 1 anu întregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimisu cu post'a în
lăintrulu monarhiei pe 1 anu
întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
In străinatate pe 1 anu 10 fl. séu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anulu VI.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a două si
a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
asemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redacti-
nea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 94.

— Sibiu, Sâmbata 26/8 Decembre. —

1883.

Pentru ce nu se multiescu romanii in monarchia austro-unguresca?

(Urmare si fine).

Intre cauzele pentru care romanii nu se multiescu in proportiunea puterii lor productive noi aflam:

1. Micșorarea numărului romanilor recunoscuta mai bine de 300 ani încôce, anume in Transilvania că una din maximele de statu ale guvernului provinciale până la 1849. Dacă aceea maxima nu a fostu aplicata în véculu din urma conformu dorintiei celor inspirati de ura seculara, cauz'a era numai interesusu classelor feudali, care aveau trebuintia de brația muncitorie, precum avea și statulu trebuintia de contribuenti cu atât mai numerosi, cu câtu aristocrația relative mai numeroasă decâtu in ori-care alta țiera, era scutita cu totul de ori-ce contributiune și de ori-ce portare a sarcinelor statului și ale municipielor. Betranii nostrii dintre 70 și 80 de ani isi mai aducu bine aminte de acelu memorandu alu unui magnatu dela Osiorhei din 1819/20 inaintatu guvernului țierei, intru care ilustrulu patriotu arată și recomandă mișlulôcele infernali, prin care s'ar putea micșorâ numărulu locuitorilor de nationalitate romanésca din acésta țiera.

2. De candu venise Transilvania sub domnia casei Habsburg-Lotaringi'a, și mai alesu dela înfiintarea regimentelor granitiarie sub Maria Teresi'a între anii 1762—1862, aristocrația magiara de tôte rangurile și chiaru burgesi'a magiara, inca și cea sasésca au fostu scutite mai cu totul de ori-ce servitiu militar, spre rusinea lor cu atât mai mare, cu câtu e mai bine știutu din istoria și din legile țierei, că nenumeratele privilegii și donatiuni facute aristocrației din averile țierei și privilegiile cu care erau fericiti burgessii magiari și sasi, bisericile și școlele lor, le aveau sub condițiunea categorica, de a servi țierei cu armele ori-candu va cere interesusu statului. Acelea clase inse n'au sîerbitu, ci in loculu lor au trimisu totudeauna numai pe romani și pe o parte din secui. Pe lînga regimentele granitiarie pedestre de câte patru mii de ômeni și 1/2 regimentu de

calareti, toti romani, regimentele de linia erau compuse in partea lor cea mai mare numai din romani, între cari vedeai presarati numai ici-colea magiari și sasi că de martirii, era oficiarii erau că și astadi, in partea lor cea mai mare austriaci adusi din alte provincii, din cauza că magiarii aristocrati nu voiau se sîerbésca in armat'a imperiala nici chiaru că oficiari. Asentarea la regimente se întimplă in modu fôrte barbaru și cruntu, cu funea și cu cani, sau cum se dicea in limb'a oficiosa, îi prindea la catane. Functionarii municipali erau mai toti magiari, era în sasime toti sasi. Acei functionari aparau și scuteau până unde numai se putea pe junii din natiunile lor dela servitiu in armata cu atât mai virtosu, cu câtu acelu servitiu in regimente era nedeterminatu; fiecare sîerbia până candu îi ajungeau puterile, sau până la môrte. Dintre magiari și sasi se asentă numai cine voia, sau că ici-colea inrolă și comunele pe unii strengari, furi și tetiunari, de cari voiau se scape. „Nemesiloru“ nici atata nu li se putea întimplă. In 140 de ani, adeca până in dilele nôstre, din nenumeratele resbôie portate de către suveranii acestui imperiu nu a fostu nici-unulu, la carele regimentele compuse sau întregi din romani sau in maioritati romanesci, se nu fia participatu la ele in totu decursulu lor in modulu celu mai activu, fără că se scia pentru ce se batu, decâtu numai pe temeiulu juramentului pusu sub stindartulu imperatescu. Asia a fostu sub durat'a îndelungelor resbôie cu Fridericu II, dupa aceea cu turcii, apoi in mai bine de 20 de ani cu francesii, mai tardiu cu polonii (1846), cu ungurii, cu italianii și in fine in resbôiele nôstre contimpurane până la celu din urma dela Bosni'a. Fostau câteva epoce, in care dupa pacea închieiata nu se mai întôrcea nici diumetate din câte patru mii de ômeni ai regimentului. Urmarea era, că remaneau multime de femei veduve cu prunci merunti și fete nemaritate.

Intre condițiuni precum au fostu și mai sunt acelea, cum era se se multiesca romanii in tierile acestea?

3. Jobagi'a care in Transilvania fusese multu mai blastemata decâtu spre ex. in Ungari'a,

la care se mai adaogea, că o parte din magnati avea și dreptulu sabiei (jus gladii) asupra supusilor. Acelu privilegiu selbaticu a mai domnit elu și in alte tieri, in acelea inse revolutiunea cea mare din 1790/3 'ia frantu berigat'a. L'au cassatu și aici imperatulu Franciscu I, dara n'au ajunsu a cassa bataile și temnitiele aplicate dupa placu, fără nici-o judecata, și betranii de astadi mai potu numără destule casuri, in care femeile romane insarcinate, scôse la sapa, la secere, sau puse la cernutu in siuri, erau batute cu biciulu până-ce cadiendu pe brasda abortau pe locu și fetulu era perdutu. Adeca tocma precum erau tractate sclavele negre in plantatiunile din Americ'a până la 1864. In alte casuri barbatii batuti de repetiteori cu câte 50 până la 100 de betie verdi de alunu, maltratati și torturati cu fômea in temnitiele cele mai puturôse, precum erau de ex. in Aiudu, Turd'a, Clusiu, Gherl'a, deveniau pentru tóta viétia lor necapabili de a mai generă și femeile lor remaneau sterpe.

4. Lips'a totala de școle comunale in comitatele feudali, adeca in partea cea mai mare a țierei, că-ci in acelea nu era suferita înfiintarea lor, prin urmare nu putea fi vorba nici de instructiuni igienice și dietetice, afara numai de unele coprinse in cartile rituali, a caror importantia inse ajunsese că se o mai întieléga numai o fractiune din clerulu romanescu. De aici apoi urmédia cu consecentia de feru, că moru nu numai pruncii cei mici cu diecile de mii, dara se stingu și mii de mame tinere mai virtosu in cele patru septemani dupa nascere, din cauza că se scôla fôrte curendu dupa nascere (leusia), nu se crutia nici ele pe sine și cu atât mai puțin le crutia sócrele și barbatii lor in acelea dile fatali pentru ele, candu organismulu lor întregu este că se dicemu cu medicii, destramatu și ôresicum desghiocatu din inchiaieturi, candu și stomachulu lor se afla alteratu, in câtu se nu pôta mistui ori-ce bucate. Apoi se te mai miri de atata mortalitate in femei tinere? Si nici până astadi se nu întieléga romanii, ce însemna cele cinci septemani legate de către biserică pentru femeile nascătoare!?

5. Lips'a de medici, de apotece, de spitale,

Foisiór'a „Observatoriului“.

Episód din pregiurulu Plevnei dela 1877.

(Imperatulu Alexandru II. Carolu I. Marele duce Nicolae. J. Brateanu.)

(Fine.)

„Imperatulu îi taia cuvântulu dicendu: „Se lasam acuma cestiunile materiale, dvôstra veti anumi sumele dupa trebuintiele dvôstre câte se voru cere, asia și materialulu de resboiu de care aveti dvôstra lipsa; tôte acestea vi se acôrda din capulu locului.“

Brateanu se plecà, și apoi începù éras:

„De aci încolo vine cestiunea viitoriului țierei nôstre. Simburii desvoltarei nôstre economice potu se prosperedie numai in autonomia și independentia perfecta. Apoi continuandu cu amaratiune: Noi avemu puțin amici in Europ'a christiana; in Vien'a și in Londr'a ne aru impinge bucurosi din nou sub jugulu turcescu; de aceea noi avemu trebuintia de unu razimtare in consiliulu marilor poteri spre a ne ajunge scopulu celu mai înaltu și mai santu, pentru care totu romanulu este gata se si verse sangele ânimei sale, adeca independentia și suveranitatea. Dacă noi acum intram in lupta pentru marimea, glori'a și puterea Rusiei, ne veti acordâ și Maiestatea Vôstra ajutorulu vostru tare și energiosu, pentru-că se ne ajungemu acelu scopu in mani'a tuturor cari ne pismuescu și urescu.“

Imperatulu întorcându-se iute către principele dise: „Înaltimea Vôstra puteti se ve încredeti in mine. Dacă mani'a Ceriului nu va frange in bucati spad'a Rusiei, Romanii are se fia libera de ori-ce dependentia între staturile europene, pe parol'a mea!“

Dupa acestea imperatulu întinse principelui man'a preste mеса, pe care acesta o apucà cu respectu și o strinse cu placere.

„Independentia,“ mai adaoga Brateanu, „mai cere unu semn vedutu. Romanii este mai mare cazulu

fusese Prussia pe candu totu unu Hohenzollern isi pusesse acolo corón'a pe capu, pentru-că se deschida successorilor sei calea către marimea ei.“

Imperatulu curmandu-i vorb'a iute dise:

„Corón'a va află totudeauna locu demnu pe capulu unui Hohenzollern. Eu nu am putere că se impartiu corône, dara Înaltimea Vôstra poteti fi încredintiatu, că recunoscerea Rusiei pentru regatulu Romaniei este ascurata si că eu imi voi pune la mijlocu tóta influinti'a mea spre a castiga aceeasi recunoscere și dela celelalte poteri.“

Principele multamindu se plecà din capu, era Brateanu continua:

„Eu eramu convinsu că dreptele dorintie ale poporului romanescu afla sprijinu generosu la Maiestatea Vôstra; acum inse este vorb'a si despre ascurarea partiei din pretiulu victoriei pentru sacrificarea sangelui romanescu. Aruncandu ochii pe charta, Maiestatea Vôstra veti cunósce de siguru, că regiunea Dobrogei apartine din natur'a sa la Romanii și că aceea trebuie se ni se asigure noua, dacă voimu se devoltamu o viétia sanetósă și valorósă.“

Imperatulu tacu unu momentu; se parea că 'lu ocupa o idea pe care întârda se o pronuntie; cautatur'a marelui duce se infipse ôresicum pe buzele frate-seu. Dupa o meditatiune scurta imperatulu dise:

„Rusii'a nu are dreptu la acea regiune și nu doresce se o aiba; la închiaierea pazei eu voi insiste, că Dobrogea se fia incorporata pentru totudeauna la Romanii.“

Atunci marele duce desgustatu plecà capulu.

Principele Carolu aruncà o cautatura spre Brateanu, era acesta continua:

Asia dara Maiestatea Vôstra ati datu invoierea Vôstra la condițiunile essentiali relative la cooperatiunea militara a Romaniei in resboiulu comunu, si acuma se mai cere numai că condițiunile acestea se fia formulate intru o conventiune carea se întielege de sine, că până la îndeplinirea tuturor punctelor trebuie se remâna secretu, din cauza că acela concerne numai pe

cei interessati la ea. Mai remâné numai a regula și form'a cooperatiunei militare.

Imperatulu cevasi cam cu mirare: „Dara Înaltimea Sa fu de acordu cu propunerea generalului Nepokoicinski, că armat'a romanésca se între in positiunile dela Griviti'a.“

„Fôrte bine Maiestatea Vôstra, replicà Brateanu, acésta este o cestiune curatu strategica, asupra carei eu nu me tînu in dreptu de a da preagratiôsulu meu domnu vreunu consiliu. Maiestatea Vôstra inse ve veti îndura a recunósce că, că romanu imi am și eu simtiementulu meu nationalu si mandri'a mea nationala. In acestu momentu independentia și suveranitatea țierei mele este sigilata, că-ci cuvântulu Maiestatiei Vôstre le garantédia. Preagratiôsulu meu Domnu este fundatorulu suveranu alu regatului Romaniei. Maiestatea Vôstra sunteti insive suveranu și supremu beliduce și asia veti pricepe, că principele meu nu pôte se conduca trupele sale sub comanda straina.“

La audirea acestor cuvinte faci'a marelui duce Nicolae se aprinse luandu o colóre rosia închisa. Imperatulu isi ridicà capulu cu trîna și dise: „Frate-meu are comand'a preste armat'a întregă, eu insumi me afl in cuartirulu generalu și . . . .“

In acelasu momentu principele Carolu întimpinându cu mandria și taria cautatur'a cea amerintiátore a marelui duce Nicolae dise: „Ertati Maiestate, mie nu'mi pôte veni in mînte că se taiu in drepturile Înaltimei sale imperiale comandantelui supremu. De sine se întielege, că operatiunile cele mari din totu resboiulu acesta decurgu dupa voi'a și comand'a Maiestatiei Vôstre; eu me voi subordonă bucurosu la totalitatea cea mare a planului; acolo inse unde stau eu cu trupele mele romane in campu, nu pociu se suferu alta comanda nici asupra mea nici alaturea cu mine. Eu inca nu am datu probe in vreo campania, eu inse sunt datoriu stindartelor bravei mele armate, și sunt datoriu poporului meu carui 'iamu devotatu viétia mea, că se stau pe aceeasi trépta alaturea cu gloriós'a armata rusésca.“

urmata de o frica si aversiune (urgie) infricosiata a poporului cãtra tôte institutiunile acestea, si spre a complini reulu, nepasarea si lenea ômeniloru inteligenti de a invetia, luminã si capacitã pe poporu, cã in bôlele loru se recurga cã si alte popôra la ajutoriulu acelora.

De cãtiva ani incôce a inceputu a se propune in seminariile preotiesci si unu studiu cunoscutu sub titlu de medicina popôrana. Nu scimu cum se folosescu parochii moderni in parochiile loru de acêsta sciintia indispensabila pentru preoti; ceea ce scimu este, cã suntemu datori cu totii caldurôsa recunoscintia acelor ordinariate si consistôrie, care au introdusu acea sciintia in seminarie.

6. Fômetea dintre anii 1815 pâna la 1817nu numai a omoritu dieci de mii din poporulu nostru, dara alte atâtea mii au si scosu anume din Transilvani'a, stramutandu'i in Romani'a, unde mai alesu pe sub pôlele muntiloru au intemeiatu mai multe comune rurale, éra o parte considerabila din aceia s'au asediatu si pe la orasie, éra tierile de dincôce de munti s'au despoporatu.

7. O migratiune de aceeasi natura a mai urmatu inca si in cele diece luni ale resboiului civile din 1848/9.

8. De 16 ani incôce migratiunile continua in proportiuni potentiate; mile de processe urbariali si altele de alta natura, enormele perderi materiale cauate prin aceleasi processe chiaru si din caus'a limbei magiare neintieles de litiganti, in cãtu ei nu'si potu aparã caus'a loru decãtu numai cu spese exorbitante, prin advocati magiari, in lipsa de altii cari se cunôsca perfectu limb'a magiara.

9. Imultirea cu totulu escensiva a impositelor cãtra statul, municipiu, comuna, la care se adaoe sustinerea biserice si a personalului ei, a scôleloru si invetiatoriloru, cum si alte cãteva taxe si angarii, in bani sau in munca, la catastro, la transporturi publice, la facutu de drumuri si siantiuri etc.

10. Beuturile spirituôse inveninate, introduse pe la sate chiaru si cu forti'a, spre perirea poporului.

11. Charlatani nenumarati, carii se sciu in-sinuã la poporu, cã se'lu insiele si saracindu'lu se'i scurte viétia.

12. Inmultirea cã nici-odata in 50 de ani a feleru selbatece carnivôre, prin care sunt aduse la sapa de lemn unu mare numeru de familii, a le caroru vite devinu prad'a selbataciiloru, de unde urmédia ruin'a familiiloru.

13. Trist'a nesciintia a femeiloru de a gati bucate bune, curate, gustuôse din materiale bune, unu adeveru acesta, care suna in doue intielesuri la adress'a preoteselor.

14. Locuintie necurate, neingrijite, totu-odata umede, lipsite de aeru curatu si de sôre, adeverate cuiburi de bôle si de môrte pâna la atãta, in cãtu la mai multe case de acelea le ese numele, cã

siede in trensele Ucigalu-crucea, din cauza cã familiile se stingu din unele cã acelea una dupa alt'a, urmare firêscã a oricarei locuintie barbare, inputite, pline de gazuri inecaciôse, baltaretie, paludinôse.

15. Ur'a, urgi'a si gônele dintre familii, uneori pâna la cutite.

Dara fia de ajunsu cu atâtea, cã si asia sunt prea peste mesura multe.

Incependu de inainte cu 50 si mai bine de ani, de candu dr. P. Vasiciu publicase o Antropologia, mai tardiu o dietetica, si apoi Macrobiatic'a lui Hufeland, s'au mai incercatu cãtiva medici romani a scôte la lumina diversele cause a le scurtarei de viétia la romani, in cãtu operele acestora ar meritã prea bine cã se se afle la tôte familiile romanesci, ai caroru membrii sciu carte. Cu adeverata fala nationale amu potea numi acilea pe mai multi medici, in frunte cu ddni Anast. Fetu, dr. Felix, ambii membrii ai academiei romane si ambii demni de cea mai caldurôsa recunoscintia pentru scrierile loru dietetice si igienice, éra alaturea cu acestia din generatiunea mai noua pe dnii medici dr. J. Moga, Dragescu, Vuia, Stoica si alti cãtiva ale caroru nume nu ne vinu aminte in fug'a scrierei. Este inse fôrte intristatoriu, cã invetiaturile acestoru medici petrundu nespusu de anevoia in masese poporului si abia ici-colo in casele carturariloru. „Fôia pentru minte,“ „Transilvani'a,“ „Famili'a“ si alte cãteva foi periodice au recomandat fôrte desu au si publicatu studii de ale mediciloru, dara cãti le citescu si cãti voru se le aplice?

Alte cause care consuma numerulu poporatiunei romane, si mai alesu acelea, a caroru delaturare depinde mai multu dela altii decãtu dela romani, merita asemenea cea mai incordata luare aminte a tuturor.

G. B.

Libertatea pressei in Ungari'a.

Precum corpurile isi arunca umbr'a loru inainte sau alatur'a, intocma asia urmédia si press'a ministeriala ori-candu i se comite cã se prepare pe publicu mai alesu la mesuri extraordinarie pe care cugeta vreunu ministru se le ia.

A fostu in sedinti'a din 22 Novembre a camerei deputatiloru, candu dn. ministru-presiedinte Tisza folosindu-se de ocaziunea data de cãtra anti-semiti, permitendu cã nu are datina se amerintie, rapedi totusi doue amerintiari drastice mai alesu in contra pressei periodice. Nu cugeta, dice ministrulu, se astupe gurile membriloru camerei, cã ei se nu vorbêscu in palamentu oricum le place, crede inse cã trebe se curme odata propagarea mai departe a discurselor si espressiuniloru agitatorie prin press'a periodica si prin foi volante. Dupa acêsta ministrulu-presiedinte aruncã in capulu redactiuniloru slave si romane culp'a criminala cã

tarea cu complimentu rece, si apoi se departã urmatu de generalulu Ryleiev si de cãtra adiutanti de aripa dati densului spre servitiu de onôre, spre a se asiedia cu ômenii sei in locuinti'a preparata.

Dupace marele duce remase numai cu frate-seu cu imperatulu, ii dise acestuia: „Ce umilire! Elu ne dictédia conditiuni si noi trebe se le primimu! Elu, strainulu, voiesce se comande trupe russesci?“

La acestea întorse imperatulu: „Sotov este chefulu statului seu maioru; comand'a este numai o forma onorifica, pe care noi trebeuam se 'io acordamu; se pôte cã eu totu 'iasi fi denegatu, elu inse este unu Hohenzoller si de acestu nume este legata victori'a.“

Marele duce dete din capu; se pareã cã elu totu nu voia se dea dreptate fratelui seu. Apoi mai dise: „Si Dobrogea! Tu 'iai promis lui Dobrogea; se perdemu noi ôre la malurile Dunarei tôte?“

„Tôte?“ dise imperatulu cu mirare, „au nu vomu avea noi Bassarabi'a?“

„Bassarabi'a? Acea Bassarabi'a, pe care noi amu trebuitu se o cedemu romaniloru!“

„Fii linistitu frate,“ dise imperatulu in tonu seriosu, „a relua Bassarabi'a este o datorita de onôre cãtra memori'a parintelui nostru; eu voiu sterge acêsta datorita, Bassarabi'a va fi érasã a nôstra, macaru de s'ar opune lumea intrêga.“

„Ah Sasia, fratele meu,“ striga marele duce imbrajiocandu cu entusiasm pe imperatulu, „atunci tôte sunt bune,“ si mâi adaoe cã in batjocura; „dara ce va dice ôre acestu rege viitoru alu Romaniei, candu va trebui se ceda Bassarabi'a?“

Imperatulu respunde: „Elu trebe se scie, cã aceea este o cestiune de onôre pentru Russi'a. Eu iam promis Dobrogea; nu este aceea recompensa de ajunsu. Ci acuma vino, imi e doru se esu calare in castre, cãci acêsta atmosfera inchisa me innêca; eu trebe se'mi restauru poterile la vederea bravoru mei soldati, apoi se sterse pe frunte de sudori.“

(Dupa diariulu ilustratu „Über Land und Meer“ din a. 1883 de Gregor Samarow dela pag. 822—826.)

acelea aru agitã contra Ungariei; de aceea va cere auctorisatiune dela dieta, pentru-cã se le pôte infrenã; ceea ce in limb'a de tôte dilele insêmna: a le ucide.

Cãteva dile inainte de acelea amerintiari grele diariulu ministeriale „Nemzet“ din 9 si din 14 Novembre publicase doi articlii relativi la press'a periodica, intru care numera abusuri si nelegiuri fôrte grave de ale aceleia, si apoi cere de urgentia o revisiune petrundietôria a legi unguresci de pressa din a. 1848, insira si unele conditiuni de calificatiune pentru redactorii diarielor, fãra de care se nu mai fia suferitu nimeni a mai deschide vreunu diariu in Ungari'a.

Din desvoltarile numitului organu ministeriale combinate cu acusele pronuntiate de cãtra ministrulu-presiedinte in sedinti'a publica a camerei deputatiloru se pôte intrevédã limpede scopulu mesuriloru care sunt a se lua in contra pressei si in specialu contra celei slave si acelei romanesci.

Mesur'a pe care voiesce se o ia dn. ministru-presiedinte in contra propagarei mai departe a desbateriloru parlamentarie prin press'a periodica intocma precum voru decurge acelea, éra nu castrate, ne improspetédia fôrte viu casulu lui Ludwig Kossuth si alu cameradiloru sei de inainte cu mai bine de ani patrudieci, candu guvernulu de atunci a opritu strinsu publicarea desbateriloru dietali prin pressa, candu apoi opozitiunea de atunci veni la ide'a se'si deschida sub conducerea lui Kossuth o cancelaria inadinsu, in care se decopiau desbaterile si acte de ale dietei in atâtea exemplarie, cãte municipii se aflau in Ungari'a. In acea epoca nu erã nici-o lege in acestea tieri, in poterea careia se fia avutu guvernulu vreunu dreptu a opri propagarea desbateriloru dietale sau in scrisu sau in pressa. Cu tôte acestea guvernulu dete pe intreprinditori in judecata si'i condamnã la pedêpsa de inchisôre pâna la cãte 2—3 ani. Astadi scie tóta lumea in Ungari'a, cã Lud. Kossuth tocma in acelu timpu de captivitate a mediatu mai multu si a planuitu asupra midiulôceloru cum se scape Ungari'a din legaturile si comuniunea politica cu Austri'a.

Dn. ministru-presiedinte cunôsce prea bine acelu trecut si noue ne place a crede, cã dôra va trage si escel. sa o buna invetiatura din acela.

Relative la a dou'a amerintiare aplicata la diariile romanesci cã la unele care ar lucrã in contra statului Ungariei, desfidemu pe domnulu ministru-presiedinte Colomanu Tisza si cu provocare totu la §§-ii 285 et 260 din codicele penale ii ceremu cu totu deadinsulu cã se numêsca in publicu pe acelea diarie romanesci, care ar lucrã in contra statului Ungariei, adeca in contra existentiei sau a integritatii lui. O simpla afirmare esita necum din gur'a ori pên'a vreunui ministru, dara nici din gur'a oricarui suveranu, nu e nicidecum proba; noi inse ceremu probe invederate, documente si fapte. Nimeni nu are atâtea midiulôce de a scôte adeverulu la lumina cã tocma unu ministru-presiedinte si de interne. Legea de pressa, cautiunea cea mare de mai multe mii fl., juriulu, procurorii si prefectii, caroru trebe se li se trimita regulatu exemplarie din fiacare Nr. inainte de a se poté impartì la publicu, preste acestea prea bogate fonduri secrete votate de cãtra dieta si unele castigate pe alte cali, stau la dispositiunea ministriloru. Cã ce auctorisatiune extraordinaria mai trebeu ministriloru in contra diarielor nôstre? Noi nu amu sci se mai numimu alt'a, decãtu cassarea loru fãra nici-o judecata, ci puru si simplu pe motivulu regiloru Franciei de odiniôra, cari'i isi inchiaieu decretale loru cu formul'a: „cã-ci asia ne place noue“ (car telle est notre plaisir). Adeca asia precum ceru de cãteva luni incôce diariile din Clusiu, in sperantia cã daca voru sugrumã diariile nôstre, voru avea cele din Clusiu mai multi abonati; sau daca voiti, asia precum facuse cumplitulu generalu Muravief in Poloni'a Russei dupa revolutiunea poloniloru din 1863, cu acea distinctiune essentiala, cã aceea fusese revolutiune fôrte sangerôsa, precandu romanii din statulu Ungariei nu facu nici inai multu nici mai puçinu in diariile loru decãtu se vaiera, une-ori numai cã femeile, éra candu sunt loviti fôrte greu, striga si ei mai tare, nicidecata inse nu urla si nu racnescu cu atãta turbare, precum facu o multime de diarie magiare, nu numai in contra guvernului si a celorualte auctoritati publice, ci prea adesea isi batu jocu de majoritatea camerelor, injura pe suveranii straini, tavalescu in noroiu in modulu celu mai infamu pe popôra întregi conlocuitorie, cetatiene ale statului, fãra care statulu Ungariei nu s'ar potea sustinê niciunu anu cã statul, cãci pungile si braciacele acelor diece miliône de nemagiari sustinu acestu statul si nicidecum numai cele 5½ miliône de magiari.

Marele duce Nicolae resuflã nelinistitu; se pareã cã pe buzele sale stã unu cuventu furiosu, elu inse asteptã respunsulu fratelui seu, care lasandu capulu spre peptu petrecu cãteva momente in tacere muta.

In fine imperatulu se scôla si dice:

„Inaltimea Vôstra aveti dreptate; Dvôstra imi sunteti amicu la nevoia, si Russi'a nu cunôsce amicitia pe diumatate. Principele suveranu alu Romaniei, alu carui capu voindu Ddieu are se fia adornatu cu corônã de rege, se se presente la armat'a sa si a mea cã domnitoriu demnu de viitorulu seu. Eu ve rogu pe Inaltimea Vôstra, cã din momentul in care veti ocupã positiunile dela Griviti'a, se luati comand'a suprema preste tôte trupele russesci si romanesci concentrate la Plevn'a.“

Bucuria superba stralucea in faci'a principelui; pe buzele lui Brateanu se vedea unu surisu de indetulare; cautatur'a marelui duce se intunecã.

„Inaltimea Vôstra,“ continuã imperatulu, „veti primi pe unulu din generalii mei cã chefulu alu statului maioru alu Dvôstra din cauza, cã veti avea trebuintia de unu consultoru, carele cunôsce perfectu organizatiunea si tactic'a armatei mele. Generalulu Sotov, comandantele corpului alu patrulea, va fi fôrte aptu pentru acelu postu, fiindu-cã lui ii sunt prea bine cunoscute impregiarile dela Plevn'a si, intorcându-se cãtra generalulu Nepokoicinski, „generalulu Krjlov se ia deocamdata comand'a corpului alu patrulea.“

Eu ve multamescu Maiestatii Vôstre cu profundu respectu, dise Carolu; „eu si romanii mei ne vomu aratã demni de increderea Vôstra, si eu speru cã Ddieu imi va ajutã, cã se conduc la victoria trupele Maiestatii Vôstre impreunate cu ale mele.“

„Asia dara afacerile sunt terminate,“ dise imperatulu plinu de voia buna si in tonu usioru de conversatiune. „Dn. Brateanu si generalulu Nepokoicinski voru avea se ingrijêscã de espeditiunile politice si militare. Eu mai amu se ve rogu pe inaltimea Vôstra inca numai, cã se ve restaurati pe cãtu se pôte dupa strapatiile caletoriei in acestu cuartiru defectuosu pe care vi'lu pociu oferi.“

Principele isi luã remasu-bunu cordialulu dela imperatulu, intinse marelui duce man'a, care'i întorse salu-

Sau dacă ministrul-presedinte nu vrea să omore press'a romană din Ungari'a și Transilvani'a, în acestu caz nu 'i rămâne altceva, decât să facă precum făcuseră austriacii între 1849 până 1851, să trântescă la o parte pe redactorii actuali și luându-le dreptul lor din mână, se lă dea la alții, să le declare pe toate de guvernamentale să le pună și pajor'a ungurească în frunte; într'aceia se schimbă și legea de presă în același intielesu, că la înființarea unui ziaru se nu mai fie de ajunsu cautiunea de câte 5000 până la 10,000 fl. ci se să cêra dela redactori și calificatiunile cerute de ministerialulu „Nemzet” în Nr. din 14 Novembre.

(Va urmă.)

Correspondenție particulare ale „Observatorului.”

De v'a, 29 Novembre 1883.

(Urmare și fine.)

II. Că se revin la afacerile din comitatul Huniadorii, voi se amintescu aci, că între Ungurii din acestu comitat s'au formatu două partide; un'a în frunte cu numitul presedinte de tribunalu, are de candidat pentru statulu de vice-comite pe Barcsay Kálmán; éra cea-alalta pe Lázár György. Aceste două partide luptă între sine pe viață și moarte, pentru-că se scôta pe candidatul seu. Ele misca totă pâr'a, că se pôtă castigă pe Romani fă-care în partea sa. Romanii inse, după cum sunt informatu, până acuma nu s'au angajat înca cu nici-un'a din cele două partide.

Dacă avendu în vedere, că ei, (Romanii) nu scrutam acum din ce cauză, sunt în reprezentanția comitatului, în minoritate, — abia cu 160 voturi, din 516 — de astădată, nu vor pune candidatu la postulu de vice-comite; și se vedu a se înclina cu desăvârșire spre partid'a lui Lázár György, făcându-si și ei condițiunile lor. Și această procedură a Romanilor, considerându impregiurările actuali, este corectă; de ore-ce Lázár György, de si nu mulțimesce pe deplin justele pretențiuni ale Romanilor, elu totuși asigură o mai mare garanție, pentru buna pace și liniște între Romani și Unguri, decât actualulu vice-comite Barcsay Kálmán faimosulu stegariu dela Hatiegu.

În luna curentă s'au seversitu și în acestu comitat alegerile de membri ai reprezentanției comitatului, și potemu dice cu mai multu interesu, decât până acum; Romanii s'au organizatu și ei, și s'au îngrijitu de cu bunu timp, despre individii, cari au se fie candidați în diferite cercuri electorali și spre acestu sfersitu comitetulu din Dev'a, s'a adresatu, cătra mai mulți bărbați de încredere din comitat.

Acăsta adresă a fostu publicată la timpul seu în toate ziarele românești, ba reproducă chiaru în foia „Hebdomadore” ungurească „Hunyad,” ce apare aci în Dev'a. Și totuși ce se vede? Cu deosebire și aprôpe eschisivu dr. Solyom Fekete Ferencz și întreaga partidă a lui Barcsay Kálmán, întielegendu despre această organizare și disciplina a Romanilor, au începutu a strigă și sbieră în lumea mare, că Romanii din comitatulu Huniadorii, acești „vendiatori de patriă, inimi neimpacati ai statulu ungurescu și bujtogatei,” constituindu-se într'unu comitetu secretu, în urm'a si pe baza instrucțiunilor primite dela unu altu comitetu mai mare din Sibiu, făcu presiune asupra alegătorilor etc. etc. Si mirabilu dictu! tintindu la partid'a lui Lázár György, și pe membrii acesteia de si ei sunt totu Magiarii, dechiară de venditori de patriă. De aci apoi a urmatu, o cêrta diurnalistică, între cele două partide cătu se pôtă de vehementa și inversiunată; de sine se întielege, că calulu de bataia au fostu și sunt, totu numai Romanii.

Este de însemnatu, că unii matadori, dintre partizanii lui Barcsay, aceia, cari au condamnatu organizarea Romanilor, într'o conferință ținută în 26 Octombrie a. c. s'au constituitu și ei; sub numele: „partid'a patriotică” (lucur a non lucendo) și imitându si decopiantu pe Romani, au alesu unu comitetu de acțiune, în tocmă că si Romanii, dacă carele după cum dicu ei este „patrioticu,” și numai celu alu Romanilor „nepatrioticu,” și „secretu.”

Acestu comitetu patrioticu executiv (végrehajtó bizottság) ținendu mai multe ședințe, a stabilitu listă de candidatură de membri ai reprezentanției și a designatu în fă-care cercu electoralu, câte pe unu bărbat de încredere, cari aveau cu toate mijloacele a staruși, că din urmă se ésa unguri și numai partizanii de ai lui Barcsay. Toate aceste le conducea dr. Solyom Fekete Ferencz presedinte de tribunalu, mare și principalu cortesiu, carele a exercitat cea mai grozavă presiune, cu deosebire asupra oficialilor dela tribunalu.

Cu ocaziunea alegerii de membri în cerculu electoralu alu Deve, numitul presedinte a împartitu personalu biletele respective, și în diu'a de alegere, a mersu la urnă în corpore cu întregu corpulu oficialilor; și a statu nemiscat în faci'a comisiunii de scrutiniu, până candu au votatu toti oficialii, uitându-se la fă-care ce felu de biletu prezenta.

După lege inse, judiloru nu le este permisă a face parte din vre'o comisiune sau comitetu, nici a stă în fruntea vre-unei corporațiuni politice; dacă presedintele dr. Solyom, socotesce, că pe elu nu-lu obliga legile.

Că specimenu de acțiune și procedură, între alte nelegalități comise de către organele administrative și comitetulu executiv cu ocaziunea alegerilor, cugetu a nu fi de prisos, se amintescu alegerea din cerculu electoralu Vati'a de josu, în fostulu comitat alu Zarandului.

În acestu cercu éra se să aléga 9 membri; comitetulu de execuțiune, mai apriatu dlu dr. Solyom, a

candidatu aici 7 Unguri și 2 Romani. Este de însemnatu, că în totu cerculu nu se afla absolutu nici-unu alegatoru Unguru. Toti sunt Romani.

Agentulu comitetului executiv, carele éra totu-odată și presedinte alu actului de alegere, Ribiczey Ferencz avocat în Bai'a de Crisiu, patentatu denunțiantu, după cum se vorbește, si-a fostu datu cuventulu că va scôta întreaga listă a comitetului ungurescu. Vedeindu inse numitul presedinte, că nu o va pôtă scôta la cale, a concesu notariulu din locu, numitu si bărbat de încredere în comisiunea electorală J. Incau, să veréscă în urmă o multime de bilete, că astă-feliu apoi se nulifice întreaga alegerea; ceea ce s'a și întemplat.

Numitul agentu inse nu s'a multiamitu cu atăta, ci sub cuventu, că Romanii au agitat si atitiatu poporul în contra națiunii unguresci și a statulu magiaru a denunciatu pe patru inși la procurorulu regescu din Dev'a, carele prin cooperarea dlui dr. Solyom a si mijlocitu cercetare criminală în contra denunciatorilor. Resultatulu cercetării înca nu este cunoscutu.

Ceea ce se știe este, că dacă s'ar fi potutu constată, ori cătu de micu escesu, în contra acusatiloru; numai decâtu, și înca prin judele incurînte ar fi fostu detinuti; că-ci cu mandatu de detinere éra dejă provăditu, precum se afirma de însuși presedintele tribunalulu.

Avemu date pozitive prin cari se pôtă dovedi acestu mandatu secretu de detinere alu presedintelui, dacă de astădată, nu-lu vomu da publicității singuru numai din motivulu, că prin acela, se nu se compromita întreaga justiciă a țerei.

Încătu privește resultatulu acestor alegeri, trebuie se constatăm, cu parere de reu, că ele nu au reesitu așa precum amu fi acceptatu, de ore-ce abia numai jumătate din cei aleși sunt romani; cercurile inse, cu excepțiunea celui din Dev'a și Oraschi'a, toate sunt cu majoritate română. Dar luându-se în considerare presiunile, intimidările și amesteculu oficialilor, de astădată potemu se fimu multiamiti și se nu ne acusam unii pe alții, ci se ne propunem cu totii, că pe viitoru se fimu mai precauți și se ne interesam, cu ceva mai multu.

Acuma inse, în apropierea alegerilor, este de dorit, că toti membrii romani ai reprezentanției, să procedă solidar întru toate; și fiindu că sunt din inteligență, se nu se lase nici-unulu a fi sedus, amăgitu său intimidatu, ori terorizatu de nimene; cu unu cuventu, se dovedéscă, că ei știu se fie domni preste vointă lor propriă si atunci avemu firmă speranță, că vomu fi și noi luați în considerațiune, și nu se va trece, preste noi, la ordinea dilei, precum s'a mai întemplat de atâte ori.

Correspondențele.

Alba-Jul'i'a, 21 Novembre 1883.

Stimabile domnule redactore!

Cu câtva timp mai înainte de acum a aparut în literatură militară unu opsiu scris în limbă română, așa numitu „Schwärmführer, directoriu pentru suboficiari și soldați....”, carele s'a tradus de dlu S. B. Oberlieutenant, din unu asemenea opu germanu.

Éca ce scrie fôia militară „Vedette” în favoarea acestui opsiu: „.... în asta broșura inse s'a acceptat acea ortografiă, carea se afla înca la alu ei începutu și carea se închina macesimei „serie cum vorbesci.” Cuvențele, frazele, cu unu cuventu totă spresiunea este simplă, populară și usor de priceputu. Numai prin aceea potu asta carticică se scape de moarte literară, că s'a acomodat limbajulu de casarmă....”

Asta recenziune me făcu foarte curiosu, că se cetescu acelu opsiu, mi-lu împrumutai, și candu me prinsei de citire mi vedui mirarea, vedui ce nu am mai vedutu nicăire până acum: Un'a oribilă mestecatură de cuvențe române și germane. „O domne! esclamai cu foarte ferbinte dorere sufletească ce ajunsei se mai vedu! De candu e lumea, nu credu, că se va fi mai întemplat canduva și undeva că cineva se-si fia coruptu limbă chiaru în unu astu-feliu de modu!”

Destulu mi éra cătu vedui, toate sentimentele 'mi erau întru atât de iritate în cătu fui constrinsu a încetă cu lectur'a acestei cobe de scriptură.

Me pusei acum pe cugete, cugetai un'a, cugetai alt'a, și așa mai multe, și între aceste unele, cari erau întru atât de nebune? de le am si uitatu până acum. Cu cugetele mele me cam stemperai, si atunci éra me prinsei de lectură, cugetandu, pôtă că cetindu voi află vre-un'a scusa pentru scorniturele acelei cobe de scriptură. Și éca, le am aflatu: „Espressionile tehnice” scrie traducatoriulu „le am lasatu în limbă oficiosa. Pentru-că se si invetie soldatulu cuvinte, cari sunt pentru elu celu puțină așa de necunoscute că si celea oficiose, le pôtă numai ceti, dacă nu a le întrebuintia pe terrain si sunt pentru elu de totu irelevante (?).” că-ci în viața militară sunt oprite si în cea civilă neîndatinată.

Pentru Ddieu! unde stă prescrișu, că acele cuvinte sunt oprite?

Si eu 'mi închipuescu a cunoșce regulamentele și prescripțiile militare, eu inse nu știu că se există într'insele undeva unu astu-feliu de interdictu. Éca ce scrie în asta privință regulamentul de serviciu, partea III, §. 1, alineă 4: „Elu (soldatulu) trebuie se cunoșcă în deplină comandă, avisele și signalele, se pricépa cele mai necesare cuvinte din limbă de serviciu a armatei c. r....”

Dacă cele mai necesare cuvențe numai se le pricépa, ci nu se le știe și de rost. Nici mai multu, nici mai puțin, nu stă nici unde scrisu.

Spre aretare că în ce modu e scriptur'a traducatoriulu mai citiedu unele din opsiurulu seu, si anume următoriele: „Comandantulu poruncesce, că cătu din despartimentu se mērgă în Schwarmliu'a și cătu se

*) Semnulu a scrietoriulu acestora.

remane că Unterstützung. Asia dacă are 1 Zug 4 Schwärme pôtă că se vina 1, 2 sau 3 Schwärme în Schwarmliu'a și ce rămâne că Unterstützung. Soldatii forte de multe ori se punu în gropi său dalme, cari de si sunt în aretulu — în Bereiche — pozițiunei noastre, totu nu su paralele cu frontulu și așa iau ei altu frontu; de aceea se aiba aicea Schwarmführerulu mai cu sēma de grije. Schützti bunu potu puscă pe oficiari calari și până la 1000 de pasi.... Dacă s'ar da signalulu „Reiterei,” sau dacă s'ar observă apropierea aceluora, ori-că poruncesce se remana totu în pozițiunea care o au, ori-că comandédia „Klumpen.”

Jubite lectore! preceputu-ai aceste „nesdravene” incurcături, cari sunt scrise după nu știu ce felu de sistem ortograficu cu totul nou? Aceste puțin cite arēta mai departe că cătu de incorectă este scriptur'a traducatoriulu și în privința sintaxei. Se mai afla unde si câte o camu mai regulată propozițiune inse aceste sunt atâte de rare că si ômeni concepiți în asta lume.

Pe lângă toate inse sunt foarte multiamitoriu tie o domne! că nu există mai mulți scriitori de acestia, ci numai însuși traducatoriulu opsiurulu aici de mai multe ori numitu.

Finescu scrisoarea mea, cugetandu că unu fulgu de nea înca nu face érna.

Deesiu, la 29 Novembre 1883.

Multu stimate dle redactoru!

Mi iau voia a avisă, cum-că poporul romanu gr-cat. de aici că a ținutu în favoarea fondului edificării biserice salei celei nouă la 25 Novembre a. c. balu popularu în localitatea cismariei de asupra, în frunte cu activulu protopopu și parochu dn. Ioanu Welle.

Anunțulu a trebuitu se să facă cu afigerea a 2 stéguri tricolore magiare nepermitendu-se a se afige și celu romanu, că în anulu trecut.

Venitulu curatu a fostu precum ni s'a comunicatu, 88 fl. v. a. resultatu destulu de imbucuratori.

Merita dn. prot. Welle totă laud'a, că se pune în fruntea poporulu seu, deorece si pe această cale înca se sporescu, de si pe încetulu, mijloacele materiale pentru redicarea a biserice, care ar trebui, cu ori si ce pretiu scôsa dintre deluri și din țigănice.

De si preas. sa domnulu episcopu alu Gherlei darui în 2 ani trecuti 600 fl. totuși capitalulu înca nu e mai mare de 1700 fl. v. a. elocatu la o casa de pastrare cu 6%. Cu atăta nu se pôtă reincepe edificării biserice.

Se speram într'unu viitoru cătu de apropiatu în realizarea dorinței tuturor bunilor crescîni desienii, éra ilust. sa episcopulu priméscă multiamita publică pentru parentiesculu daru.)*

Petru Muresianu Sireganulu.

(Estrase din alte epistole). Cum-că din incidentulu denumirii prefectulu br. Desideriu Bánffy si pentru vecinulu municipiu Bistritia-Naseudu, fruntasii inteligenției fraților magiari éra se țina a sēra în 28 Novembre o serenadă imposantă la destinatu prefectu, care înca nu s'a potutu realiză din cauză, că ilust. sa s'a si dusu la Bistritia. Solnocanulu.

Demnu de amentitu în publicu este, că într'o ședință a despartimentulu XII alu asociațiunei transilvane a contribuitu dnii: Augustu Munteanu 10 fl. Vasile Hossu 2 fl. Gavrilu Manu 1 fl. si P. Muresianu Sireganulu 1 fl. în suma 14 fl. v. a. pentru bibliotecă populară diu Becleanu, care suma astadi s'a tramisu invetiatoriulu dn. Sim. Moldovanu la Becleanu pentru continuarea colectei, si realizarea scopulu, că unu mijlocu pentru cultivarea poporulu nostru.

Unulu dintre cei presenti.

Sciri politice și finantiale din monarhia și din strainatate.

Din Vien'a. Rezoluțiunea luată de către deputatii de naționalitate germană în Prag'a (vedi Nr. 93) este interpretată preste totu că o simptomă, că statulu Austriei se apropia totu mai tare către spargerea dualismulu și adoptarea sistemului federalistice. Din această cauză bate și press'a magiara tob'a de alarmu spaimentatoriu și injura că pe pust'a Ungariei.

Budgetulu statulu Austriei se urca pe anulu 1884 la mai bine de 511 milioane; deficitu va fi după raportulu ministrulu preste 38, după alții aproape 48 milioane.

— Banu în Croați'a fu denumitu de către Maiestatea Sa unu fostu prefectu com. Khuen-Hederváry, adeca unu germanu magiarizat. Cu generalulu Filipovics n'au potutu scôta la cale, din cauză că elu n'a voit se audia de condițiunile unguresci. Croații sunt neîndestulați cu denumirea.

*) Acea biserică românească din Deesiu ar pôtă fi gata de multu, dacă romanii de acolo înainte cu câțiva ani nu s'ar fi învrasbitu și desbinatu nebunesc între sine tocmă în afacerile lor bisericesci din cauze care cautate la lumină dilei și judecate din punctu de vedere singuru admissibile erau cu totul absurde. Acuma sunt două comune, un'a mai saracă decât alta. Amendou două nevoi. Si apoi tocmă acolea, la usă episcopiei și a consistoriulu din Gherla. Red.

— Dupa 4 zile de dispute si certe in diet'a Ungariei, proiectulu de lege relativu la incarcarea darei directe cu alte trei milioane fu primitu cu 197 contra 125. Preste 50 deputati cari au fostu pe fația in contra proiectului, s'au portatu misielesce, că-ci in dio'a votarei au absentatu de fric'a ministriloru. Deputatii sasi din Transilvani'a votara contra 12 insi; 2 deputati sasi Bacon si Wenrich cunoscuti de multu că magiaroni, au esitu din clubulu politicu alu maioritatiei, ceea ce érase este o simptoma.

— Principele de coróna alu Germaniei plecà dela Madridu spre patri'a sa. Acestei caletorii se dà in tóta Europ'a o importantia speciala in acelu sensu, că se lucra pentru confederatiune de mai multi monarchi, nu numai cu scopu de a sustiné pacea universală, dara spre a isola cu totulu pe Franci'a republicana, că se remana singura. In acelasi timpu se lucra fôrte seriosu pentru apropiarea si impacarea Austriei cu Russi'a fără voi'a Ungariei, si se spune că din acésta cauza se facu multe pe voi'a slaviloru Austriei, pe candu Ungurii prin ne mai audit'a loru arogantia, precum si prin persecutarea elementului germanu au perdutu fôrte in ochii principelui Bismark, care'i sustinuse mai că orbesce 15 ani de zile.

— In Serbi'a sunt condamnatu până acuma 9 capitani de ai insurgentiloru la furci, din carii 6 insi s'au si executatu.

Sciri diverse.

— (Necrologu). O perdere greu simtita incercà aici din nou societatea noastră romanésca prin neasteptat'a môrte a confratelui nostru avocat dr. Joanu Borcea, intemplantu eri in 7 Dec. n., lasandu in doliulu celu mai profundu o soția devotata si iubitoare cu pruncii sei pe câtu de inocenti și frumosi, pe atâtu si bine crescuti, precum si pe consanginii sei colaterali din orasiulu romanescu Salisce, in care famili'a preotiésca Borcea se afla din vechime între familiile patriciane fruntasie. Barbatu de o inteligentia superiôra, fôrte laboriosu, că parinte de familia sacrificandu di si nôpte pentru asigurarea existentiei si a viitoriului ei, că membru mirénu (fiscalu) in consistoriu aparatoriulu celu mai energiosu alu interesseloru bisericeii, s'a mutatu din acésta viétia in etate numai de 48 ani, adeca tocma precandu este datu omului a desvolta energi'a cea mai vigorôsa in afaceri publice că si in cele private.

Din necrologulu ce se va distribui din partea familiei neconsolabile, primindu si alte informatiuni biografice nu vomu lipsi a le aduce la cunoscintia mai alesu pentru cercurile mai departate in care a fostu cunoscutu repausatulu in Domnulu. Până atunci inca'i dicemu: Suffletulu teu in cét'a dreptiloru si memori'a ta se remana nestérta din mintile celoru ce te au iubitu!

— (Representatiunea teatrala) data in sér'a de 5 crt. de către societatea diletantiloru casinei comune, in favorulu fondului „Reuniunei femeiloru romane din Sibiiu,” au avutu unu successu stralucitu. Sal'a teatrului érá plina inghesuita, éra in logi se insirase o frumôsa girlanda de dame in toalete elegante.

Pies'a jucata („Mediculu personalu“ de L. Günter) a fostu o comedie multiamitoare pentru actori câtu si inveselitore pentru publicu. Câte-va situatiuni au fostu de o fortia inaderveru comica neresistibila si de unu finu umoru.

In generalu vorbindu, tôte rolurile au fostu bine interpretate si in bune mani. Partea leului din laude si aplause se cuvine a o imparti între Alice, principesa Elisabet'a si principele Alfred, cari si-au jucat rolurile cu multa bravura. Intre rolurile secundarie merita a fi remarcatu acela alu maresialului de curte bar. de Palsov, care a fostu bine si că masca si in jocu, éra verv'a limbuta a dómnei Kleinschmidt, cum si agilitatea miscariloru si a gesturiloru sale a fostu mai multu decâtu se pôte pretinde dela o diletanta.

Precum aflamu, venitululu curatu alu acestei representatiuni de binefacere au fostu de 226 fl. 02 cr. o suma acésta pentru care reuniunea femeiloru romane se pôte felicita. i-g-b.

— (Érn'a). De alaltaeri incôce a ninsu de repetiteori câtu tine din tinutulu Brasiovului până in regiunile Sibiiului si Mediasului; daca ninsôrea s'a intinsu si mai departe in tiéra voru, avea buna-tate a ne informa domnii economi, fia si numai prin câte o carta de corespondentia, că-ci este in

interessulu agriculturii că se urmarésca amblarea timpului. Dupa ninsôre se facu geru de 5° Reaumur in cetate, de 6—7 afara la campu. Bine că au apucatu semanaturele sub invelisiu, că se nu le sece aceste venturi ghiatiôse si sfasietóre. De alta parte inse riurile scadiute de mai inainte prin secet'a indelungata, prin geru scadu si mai tare, in câtu multe mori abia mai potu scârtini.

Bibliografia.

La librariile Wilh. Krafft in Sibiiu J. Stein in Clusiu si la librari'a Nic. J. Ciurcu in Brasiovu se afla:

— Amiculu poporului, calindariu pe anulu visectu 1884. Pretiulu 50 cr.

— Dictionariu ungur.-romanesco Magyar-román Szotár, compusu de Georgie Baritiu, in partea magiara elaboratu mai alesu dupa alu lui Joanu Fogarasi editiunea a cincea. Brasiovu 1869. Form. 8-vo. 41 côle. leg. 3 fl. 50 cr., bros. 3 fl.

— Baritiu G., Istori'a Regimentului II romanu granit. bros. 60 cr.

— Dictionariulu etimologicu romano-latinu, alu societatii academice elaboratu că proiectu, tipariu desu pe 184½ de côle si Glossariulu de cuvinte straine sau considerate că straine, stracurate in limb'a noastră, că parte integranta a Dictionariului, tiparitu pe 37 de côle, legate in 3 parti 19 fl., bros. 16 fl.

— Calendariu pe anulu dela Christosu 1884. Anulu V Aradu editura si tipariulu tipografiei diecesane. Pe lângu partea usitata, acestu calindaru cuprinde in partea sa de petrecere o novela poporara bine scrisa „Legea este cum o facu domnii“ sau fantan'a baniloru; — Oda la statu'a lui Stefanu celu mare de V. Alexandri. — Tainele codrului, o frumôsa poezie de unele Al. J. Hodosiu. — Varietati. — Anuntiuri.

Conspectulu operatiuniloru

institutului de creditu si de economii „Albin'a“ in lun'a Novembre 1883.

Intrate:	
Numerariu in 31 Octobree	fl. 40.404,19
Depuneri	„ 189.013,86
Cambii rescumperate	„ 177.359,29
Imprumuturi hipotecari si alte imprumuturi	„ 28.779,43
Interese si provisiuni	„ 11.685,82
La fondulu de pensiune	„ 39,75
Moneta venduta	„ 94.705,58
Efecte	„ 3.427,64
Conturi curente	„ 92.791,36
Diverse	„ 4.494,73
	fl. 642.701,65

Esite:	
Depuneri	fl. 91.264,41
Cambii escomptate	„ 174.979,62
Imprumuturi hipotecari si alte imprumuturi	„ 45.376,46
Interese pentru depuneri	„ 1.437,41
Contributiune si competintie	„ 75,59
Salarie si spese	„ 1.892,16
Moneta cumparata	„ 141.305,98
Conturi curente	„ 135.664,68
Diverse	„ 3.768,36
Saldo in numerariu cu 30 Nov. 1883	„ 46.936,98
	fl. 642.701,65

Sibiiu, in 3 Novembre 1883.

Visarionu Romanu m. p., Directoru executivu. J. Lissai m. p., Comptabilu.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

6 Decembre st. n. 1883.

Fonduri de Statu:	
Banca Nationala (500 l.)	„ 370.—
Societatea „Dacia-Romania“ (300 l.)	„ 417.—
Banca Romaniei (500 l.)	„ —
Soc. cred. mob. rom. (500 l.)	„ 211.½
Soc. rom. de construct. si lucrari publice (l. 500)	„ 150.—
Rent'a romana 1875 5%	„ l.—
Rent'a romana amort. 5%	„ 93.5/8
Rent'a romana (Rurala conv.) 6%	„ —
Obligatiuni de Statu C. F. R. 6%	„ —
Valori felurite:	
Creditu foneiaru ruralu 7%	100 „ —
Creditu foneiaru ruralu 5%	92 „ —
Creditu foneiaru urbanu 7%	92 „ —
Creditu foneiaru urbanu 6%	90 „ —
Creditu foneiaru urbanu 5%	59 „ —
Obligatiunile Casei Pens.	„ —
Actiuni:	
Inprumutul Stern 7%	„ —
Inprumutul Oppenheim 8%	„ —
Inprumutul Municipal 8%	„ —
Inprumutul orasiului Bucuresci cu lose 12	„ —

Erata.

O eróre di cele mai neplacute s'a stracuratu între altele in Nr. 92 la grup'a de cifre a fondului Ramontiai. Nu 800,000 fl. ci numai 80,000 fl. (optuiecei de mii) este fondulu acela, care dupa testamentu nu fusese nici 50 mii fl. m. conv.

Amiculu poporului

calindariu pe anulu visectu 1884

Anulu XXIV.

Cuprinsulu: Cronologia pe anulu 1884. Pascalia seu semnele cronologice. Serbatorile si alte zile schimbătoare. Cele 12 zodii din calea sôrelui. Cele patru anotimpuri. Intunecimi. Regintele anului. Calindariulu iulianu si gregorianu cu serbatorile, zilele numeloru si evangeliile duminecelor. Sistem'a planetara a sôrelui. Calindariulu evreicu dupa stilulu nou. Conspectulu lungimei deliloru. Calindariu istoricu. Genealogia caseloru domnitóre. Tabela de procentu pentru intabulatiuni. Căile ferate ale statului reg-ung. Calindariu postal. Serviciulu telegraficu. Mesura de distantia. Tergurile in ordine alfabetica din Transilvani'a, Ungari'a, Banatu si Romani'a. Tabela de interese. Scara taxelor de timbru.

Foi pentru invetiatura si petrecere: Omulu, de Carmen Sylva. Ciprianu Porumbescu, cu portretu. Unu sociu de caletoria fiorosu. O aventura curiôsa. Din Salisburgi'a, in done xilografii. Despre politie. Cociosulu. Poesii. Fericirea din mormentu. Anunciuri.

Pretiulu cu tramiterea francata 50 cr.

Se afla de vendiare la

W. Krafft in Sibiiu.

6

Publicatiune literara.

In urm'a concursului scrisu prin administratiunea diarielor nostre: „Amiculu familiei“ si „Preotulu romanu“ — cu terminulu de 28/30 Juniu a. c. — au incursu mai multe operate, parte mare chiaru nepublicabile. Dintre acestea, parte cu unanimitatea parte cu maioritatea voturiloru comisiunei criticatôrie de 5 membrii, au fostu premiate: cu 100 franci in auru articulu bisericescu „Asiedicmentele sacre ale cultului divinu din santele Parcse ne“ alu carui auctoru s'a aflatu a fi dlu Joanu Borosiu parochu romanu gr-cat. in Zabranu si asessoru consist. din Lugosiu. Mai de parte totu cu 100 franci in auru studiulu socialu „Femei'a“ — scrisu de dómna Eufrosina Homoricénu Stoenescu — academiciana, membra a mai multoru societati literarie, sciintifice si filantropice din Romani'a, Itali'a si Franci'a, distinsa cu numerose medalii de class'a superiôra s. a. din Rémniculu-Saratu (Romani'a). Apoi totu cu 100 franci in auru novel'a „Betranii is buni la casa“ scrisa de dlu G. Saclesianu pseudonimulu unui professoru zelosu pentru inaintarea natiunei romane. In urma cu câte 50 franci in auru un'a „Predica la inmormentarea unui preotu“ si alt'a „Predica la cununia“ scrise ambele de dlu Vasiliu Criste parochu rom. gr-cat. in Zalnocu. Dintre poesiile intrate la concursu, neintrunindu nici-un'a maioritatea voturiloru comisiunei critisatôrie, nu s'a potutu premiá nici-un'a. Premiulu de 50 franci, scrisu pentru o poezia, inse s'a adausu la premiulu de 50 franci scrisu pentru unu studiu socialu; si asia apoi s'a premiatu cu 100 franci: studiulu socialu „Femei'a“ că celu mai de mare valóre literaria dintre tôte operatele de acestu soiu intrate la concursu.

Cu scopu de a desteptá o nobila emulatiune între scriitorii nostri si in parte si de a remunerá baremi câtu de pușinu ostenelele puse intru inaintarea culturaria a poporului romanu, escriemu prin acestea unu noa concursu la si esepremii 2 câte de 100 si 4 câte de 50 franci in auru. Cu câte 100 franci in auru se va premia cea mai buna novela originala ce se va publicá in „Amiculu familiei“ si celu mai bunu articlu din sfer'a sciintieloru teologice de publicatu in „Peotulu romanu“. Cu câte 50 franci in auru se va premiá cea mai buna poezia si celu mai bunu studiu socialu publicatu in „Amiculu familiei“ si cea mai buna predica funebrala si predica ocaionala publicate in „Preotulu romanu“. — Terminulu la fia-care e 18/30 Decembre an. 1883, precandu manuscritele, nesubscrise de auctor, providute cu ôre-care devisa, sânt a se tramite la administratiunea diarielor „Amiculu familiei“ si „Preotulu romanu“ in Gherl'a (Sz.-Ujvár) Transilvani'a, alaturandu la ele si o epistola sigilata cu sigilu strainu, care in lăintre se arete numele auctorului, éra din afara se pôte devis'a operatului.

Gherl'a, 1 Octobree 1883. (186) 3

Administratiunea diarielor „Amiculu familiei“ si „Preotulu romanu“.

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu. Tipariulu lui W. Krafft.